

6 Vad tycker medborgarna om skattetillägg?

Sammanfattning av kapitel 6

RSV har våren 2002 undersökt *attityderna till skattetilläggssystemet* genom en enkät riktad till företrädare för företagen. En stor majoritet av de svarande (>80 %) anser att det är rättvist att de som inte deklarerar eller lämnat oriktiga uppgifter får skattetillägg.

Det är bara några enstaka procent av de svarande som instämmer i att skattemyndigheten ofta glömmer att ta ut skattetillägg eller tar ut skattetillägg som strider mot lagen – vad gäller de två sistnämnda frågorna finns dock många som är osäkra, vilket är naturligt då få har insyn i skattemyndigheternas verksamhet. Cirka en tredjedel av de tillfrågade svarar att systemet med skattetillägg totalt sett är bra medan 12 procent är av motsatt uppfattning.

En stor majoritet (80%) instämmer i att man inte bör få skattetillägg om man gjort fel av misstag men bara en tredjedel instämmer i att skattemyndigheterna kan bedöma om man gjort fel av misstag. Bland bokförings- och redovisningsbyråer är tilltron till skattemyndigheternas förmåga att bedöma om man gjort fel av misstag lägre. Hela 39 procent svarar att skattemyndigheten inte kan bedöma om man har gjort fel av misstag.

Utifrån enkätsvar bedöms det nuvarande systemet ha godtagbar acceptans medan det är tveksamt om en nyordning skulle ha det, där skattemyndigheten ska bedöma den skattskyldiges skuld.

Genom två slumpmässiga urval har RSV år 2000 undersökt *attityderna hos personer som fått skattetillägg* – det är fråga om löntagare som fått skattetillägg för oriktig uppgift och näringsidkare som skönstaxerats för att de inte lämnat deklaration.

Genom att *urvalen* är slumpmässiga speglar de förhållandena i hela den grupp de tillhör. Mer än hälften av skattetilläggen för löntagare understiger 2 000 kronor och 88 procent understiger 5 000 kronor. När det gäller skönstaxering av näringsidkare är bilden naturligtvis helt annorlunda. Skönstaxeringar avser nämligen i det alldeles övervägande antalet fall en uppskattning av inkomsten i hela förvärvskällan näringsverksamhet. Det är antals- och beloppsmässigt helt försumbara belopp det rör sig om när det gäller skattetillägg under 5 000 kronor. I skat-

tetilläggsintervallet 10-100 tusen kronor återfinns 85 procent av antalet och 78 procent av det totala beloppet för skattetillägg för denna kategori.

Undersökningarna visar att svarsfrekvenserna på RSV: s enkäter för de som fått skattetillägg inte avviker från svarsfrekvenserna för respektive grupp. Högavlönade, män, personer med reavinst och utanför storstad är överrepresenterade. Detta har naturliga förklaringar. Nämda personer har nämligen oftare tilläggsuppgifter i sin deklaration. Vad gäller reavinst är detta dels en effekt av kontrollens inriktning. Vad gäller storstad pekar resultatet på en skillnad mellan myndigheternas skattetilläggs hantering i respektive utanför storstad.

Löntagare som fått skattetillägg har lägre förtroende för skattemyndigheten. De instämmer i högre grad i att de skulle vilja fuska, att de anlitat svart arbetskraft och själva fuskat. När det gäller orsakerna till fusk instämmer man förhållandevis mer i att orsaken till fusk är krångliga skatteregler. Man instämmer också förhållandevis ofta i att det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om man skattefuskat och att kontrollen blivit effektivare. Den omständigheten att man fått skattetillägg verkar däremot inte ha påverkat uppfattningen vad gäller konsekvenserna av ett upptäckt skattefusk.

För företagare som skönstaxerats är det statistiska underlaget mindre men klart är att de totalt sett har lägre förtroende för skattemyndigheten och inte i samma grad instämmer i att det nya systemet med skattekonto är bra. Skattekontrollen verkar ha en lägre preventiv effekt visavi de skönstaxerade näringsidkarna. Detta beror på att man inte upplever konsekvenserna vid en eventuell upptäckt som lika allvarliga.

6.1 Företagens attityder till skattetillägg år 2002

6.1.1 Undersökningen och tabellredovisning

Under våren 2002 gjorde RSV en attitydundersökning bland företag i Sverige angående attityderna till bl.a. skattesystemet, skattefusk och myndigheternas kontroll. Den typen av undersökningar genomför RSV vartannat år riktade till företagen, vartannat år till allmänheten.⁵³ I företagen är det företagsledaren eller den i företaget, som lämnar uppgifter till skattemyndigheten, som ska ha besvarat enkäten.

⁵³ RSV Rapport 2002:12 Företagens synpunkter på skattesystemet, skattefusk och myndigheternas kontroll.

I undersökningen fick företagen ta ställning till följande frågor kring systemet med skattetillägg:

För att skattemyndigheterna ska få korrekta uppgifter och därmed få rättvis beskattning finns ett system med skattetillägg

I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående om du använder en skala från 1 till 5 där 1 betyder "instämmer inte" och 5 betyder "instämmer helt?"

- a. Det är rättvist att företag som trots påminnelse inte deklarerar får skattetillägg
- b. Det är rättvist att de företag som lämnar oriktiga uppgifter får skattetillägg
- c. Skattemyndigheten glömmar ofta att ta ut skattetillägg
- d. Skattemyndigheten tar ofta ut skattetillägg som strider mot lagen
- e. Totalt sett är systemet med skattetillägg bra

Andra frågor om skattetillägg

I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående om du använder en skala från 1 till 5 där 1 betyder "instämmer inte" och 5 betyder "instämmer helt?"

- a. När man gjort fel av misstag bör man inte få skattetillägg
- b. Skattemyndigheten kan bedöma om man gjort fel av misstag

Undersökningsurvalet var 3 000 företag i Sverige, och metoden postal enkät med två påminnelser, samt en telefonuppföljning bland dem som inte svarat på enkäten. Vägddata svarsfrekvens var 52 %, vilket föranleder att resultaten generellt sett bör tolkas med försiktighet.⁵⁴

Ett slumpmässigt stratifierat urval har skett bland aktiebolag, handelsbolag och bland personer som driver enskild näringsverksamhet. Stratifieringen är gjort så att attityderna också hos stora och små företag samt bokförings- och redovisningsbyråer kan särskiljas. Bokförings- och redovisningsbyråer sköter ofta kontakterna med skattemyndigheten för de mindre företagens räkning.

I tabellerna finns plus- och minustecknen. Dessa visar huruvida resultatet är signifikant⁵⁵ högre eller lägre mot genomsnittet för alla svarande, som redovisas i total-kolumnen. Medelvärde i tabellredovisningarna är beräknat för dem som svarat på frågan. Medelvärdesberäkningen tar således inte hänsyn till det interna bortfallet. Det interna bortfallet redovisas i tabellerna.

⁵⁴ Vägningen förstärker bl.a. betydelsen av varje utförd telefonintervju för den sammanlagda svarsfrekvensen.

⁵⁵ T-test, signifikansredovisning på 95 %-nivån,

6.1.2 Undersökningsresultat i sammanfattning

65 Tabell. Det är rättvist att de företag som trots påminnelse inte deklarerar får skattetillägg, procent

	Total	Handels- bolag
Instämmer (5+4)	82	75
varken eller (3)	7	9
Instämmer inte (1+2)	4	11+
Ingen uppfattning/ej svar	7	5
Medelvärde	4,5	4,3-

Det är få som inte svarat på frågan och det uppfattas av en stor majoritet av företagen, 82 procent, som rättvist att använda skattetillägg som sanktion mot att företag inte deklarerar sina inkomster. Signifikant fler företrädare för handelsbolagen ”instämmer inte” i påståendet. Skattetillägg som sanktion mot dem som inte deklarerar har således ett starkt stöd bland de svarande.

66 Tabell. Det är rättvist att de företag som lämnar oriktiga uppgifter får skattetillägg

	Total	AB	Stora AB	Bokf./ redov.
Instämmer (5+4)	81	76	71-	67-
varken eller (3)	7	11+	22+	22+
Instämmer inte (1+2)	5	7	5	9+
Ingen uppfattning/ej svar	7	6	3	2-
Medelvärde	4,5	4,3-	4,2-	4,1-

Att de som lämnar oriktiga uppgifter får skattetillägg uppfattas som rättvist bland en stor majoritet av företrädare för företagen. Av stora aktiebolag respektive bokförings- och redovisningsbyråer instämmer dock något lägre andel.

Följande två frågor handlar om tillämpningen av skattetillägg för vilken tidigare redogjorts och som visat att det är sällan förekommande att påförda skattetillägg är felaktiga men att skattemyndigheten däremot ofta glömmer att ta ut skattetillägg. Det är självfallet svårt för företagen att ha en generell uppfattning om skattemyndighetens tillämpning av skattetillägg, vilket bl.a. avspeglar sig i det höga interna bortfallet som på följande två frågor överstiger 80 procent.

67 Tabell. Skattemyndigheten glömmer ofta att ta ut skattetillägg

	Total	Handels- bolag	Stora AB	Bokf./ redov.	Företag som haft skatte- revision
Instämmer (5+4)	3	2	1	2	1
varken eller (3)	3	4	6+	3	1
Instämmer inte (1+2)	17	23+	28+	50+	32+
Ingen uppfattning/ej svar	78	71	65-	45-	67-
Medelvärde	1,9	1,6	1,7	1,4-	1,4

Först ska noteras att osäkerheten är stor när det gäller denna fråga men att stora företag samt bokförings- och redovisningsbyråer i högre grad än andra företag har

en uppfattning. Nu nämnda företag instämmer inte i påståendet att skattemyndigheten ofta glömmer att ta ut skattetillägg.

68 Tabell. Skattemyndigheten tar ofta ut skattetillägg som strider mot lagen

	Total	Bokf./redov.
Instämmer (5+4)	6	17+
varken eller (3)	4	12+
Instämmer inte (1+2)	8	15+
Ingen uppfattning/ej svar	81	55-
Medelvärde	2,8	3,1

Bokförings- och redovisningsbyråerna, som har den mest frekventa och kvalificerade kontakten med skattemyndigheten, instämmer i markant högre utsträckning än genomsnittet. Denna grupp har också klart lägre internt bortfall (55 %), även om det fortfarande är högt.

69 Tabell. Totalt sett är systemet med skattetillägg bra, procent

	Total	AB	Stora AB	Bokf./redov.	Skatteregion Stockholm	Skatteregion Malmö
Instämmer (5+4)	32	25	32	32	19-	43
varken eller (3)	20	24	30+	22	19	15
Instämmer inte (1+2)	12	17+	23+	32+	14	15
Ingen uppfattning/ej svar	36	34	16-	14-	49+	27
Medelvärde	3,5	3,2-	3,1-	3,0-	3,1-	3,7

Cirka en tredjedel av de tillfrågade tycker att det nuvarande systemet med skattetillägg, är bra – 12 procent är av motsatt uppfattning. Men det är många – 36 procent – som inte har någon uppfattning. Bokförings- och redovisningsbyråerna uppvisar inte någon enhetlig attityd då lika många instämmer såväl som instämmer inte i påståendet. Vi har ovan visat att skattemyndigheterna Stockholm och Malmö (SKM12) har olika frekvens vad gäller skattetillägg vid skönstaxering. Tabellen ovan har därför kompletterats med uppgifterna för Malmö även om inte något värde för Malmö signifikant avviker från motsvarande värde i kolumnen ”Total”.

Som framgår av tabellen ovan är skillnaden i uppfattning bland företagen i de jämförda regionerna mycket stor. Signifikant färre i skatteregion Stockholm instämmer i att systemet med skattetillägg totalt sett är bra.

70 Tabell. När man gjort fel av misstag bör man inte få skattetillägg

	Total	Bokf./redov.
Instämmer (5+4)	80	89+
varken eller (3)	4	2
Instämmer inte (1+2)	7	7
Ingen uppfattning/ej svar	9	1-
Medelvärde	4,5	4,6

På ovanstående fråga har många en uppfattning – bortfallet är endast nio procent och uppfattningen är att om man har gjort fel av misstag bör man inte få skattetillägg. Bokförings- och redovisningsbyråer instämmer i högre grad.

71 Tabell. Skattemyndigheten kan bedöma om man har gjort ett fel av misstag, procent

	Total	Bokf./redov.
Instämmer (5+4)	32	27
varken eller (3)	15	15
Instämmer inte (1+2)	19	39+
Ingen uppfattning/ej svar	35	19-
Medelvärde	3,3	2,7-

Bokförings- och redovisningsbyråerna ”instämmer inte” i markant högre utsträckning, 39 procent mot 19 procent för alla svarande. Medelvärdet ligger på den negativa sidan.

Om vi ser till svaren från bokförings- och redovisningsbyråer kan man således säga att det finns ett uttalat intresse för att skattetillägg inte ska påföras om man gjort fel av misstag men att det inte finns någon tilltro till att skattemyndigheten skulle kunna göra en sådan bedömning.

6.2 Attityder m.m. hos personer som fått skattetillägg, undersökning 2001

Ovan har behandlats den allmänna inställningen till skattetillägg. I detta avsnitt ska behandlas vilka attityder de personer har som fått skattetillägg – närmare bestämt om deras uppfattning skiljer sig från andra medborgares.

Genom två slumpmässiga urval har RSV år 2000 undersökt *attityderna hos personer som fått skattetillägg* – det är fråga om löntagare som fått skattetillägg för oriktig uppgift och näringsidkare som skönstaxerats för att de inte lämnat deklaration.

6.2.1 Motivet för den särskilda enkätundersökningen av personer som fått skattetillägg

RSV genomför regelbundet enkäter till allmänhet och företag. I enkäterna ber vi om svar på frågor som gäller fusk och skattekontroll. I alla undersökningar finns ett betydande antal personer som inte svarar – ett statistiskt bortfall. När vi tolkar resultaten från våra enkätsvar utgår vi från antagandet att de som inte svarar på enkäten skulle ha svarat på precis samma sätt om de faktiskt svarat. Så är dock troligen inte fallet.

Man skulle kunna anta att exempelvis personer som fått sanktioner i form av skattetillägg har andra attityder till fusk och skattekontroll än befolkningen i dess helhet. Det skulle också kunna vara så att personer som fått skattetillägg nästan

aldrig svarar på enkäter vilket i så fall skulle kunna göra våra enkätresultat missvisande.

Regler om skattetillägg finns i de flesta skatteförfattningar men i det här sammanhanget är det självdeklarationen vid den årliga taxering som är av intresse när man ska jämföra med enkätresultat som avser hela befolkningen. De två huvudsakliga fall när skattetillägg påförs är

1. om skattskyldig lämnat oriktigt uppgift till ledning för beskattning eller
2. han inte lämnat deklaration och myndigheten därför uppskattat inkomst eller skatt att betala – skönstaxering.

Det kan finnas anledning att anta att det kan finnas betydande skillnader mellan nu nämnda grupper och de bör därför åtskiljas.

Vid allmänhetsundersökningen år 2001 drogs förutom sedvanligt slumpmässigt urval ur befolkningsregistret även två obundet slumpmässiga extraurval om vardera 500 personer ur skatterregistret GIN-skatt för särskild analys nämligen

- Löntagare som vid taxeringen år 1999 fått skattetillägg för oriktig uppgift
 - o Taxerad på blankett FD
 - o Påförts skattetillägg
 - o Född mellan 1924 och 1980
 - o Taxeringsåret är 1999
- Näringsidkare som skönstaxerats vid taxeringen år 1999 och fått skattetillägg
 - o Taxerad på blankett SD 1
 - o Påförts skattetillägg
 - o Född mellan 1924 och 1980
 - o Kodad för skönstaxering (beslutstyp "S" i GIN-skatt)
 - o Har ett positivt belopp antingen för aktiv NRV enskild firma/HB eller passiv NRV enskild firma/HB
 - o Taxeringsåret är 1999

Det är ett undersökningsföretag som gjort själva enkätundersökningarna och RSV har fått de avidentifierade svaren. RSV har studerat om extraurvalen skiljer sig från urvalet från totalpopulationen med avseende på bakgrundsvariabler, svarsfrekvens och svar.

Men innan vi redovisar resultaten bör anmärkas att antalet svarande var 282 stycken bland skattetilläggsurvalet och 130 stycken bland skönstaxeringsurvalen. Det förhållandevis låga antalet svarande gör naturligtvis att man måste vara särskilt försiktig med slutsatser från materialet.

En annan sak att uppmärksamma är att urvalet avser personer som "drabbades" av skattetillägg vid 1999 års taxering och att den enkätundersökning vi här redovisar genomförts först i januari 2001. Genom tidsutdräkten avser enkätens frågor – om

förhållanden i senaste självdeklaration – inte den taxering för vilken skattetillägg påfördes.

I det följande lämnas en del uppgifter om de slumpmässiga urvalen. Redovisningen är relativt utförlig men det motiveras med att ett slumpmässigt urval tämligen väl beskriver de skillnader som gäller för totalpopulationerna.

Först ska vi se på några uppgifter om storleken och fördelning på skattetillägg i de två grupperna.

6.2.2 Skattetillägg – storlek och fördelning i det dragna urvalet

Uppgifter om urvalet framgår av nedanstående tabell:

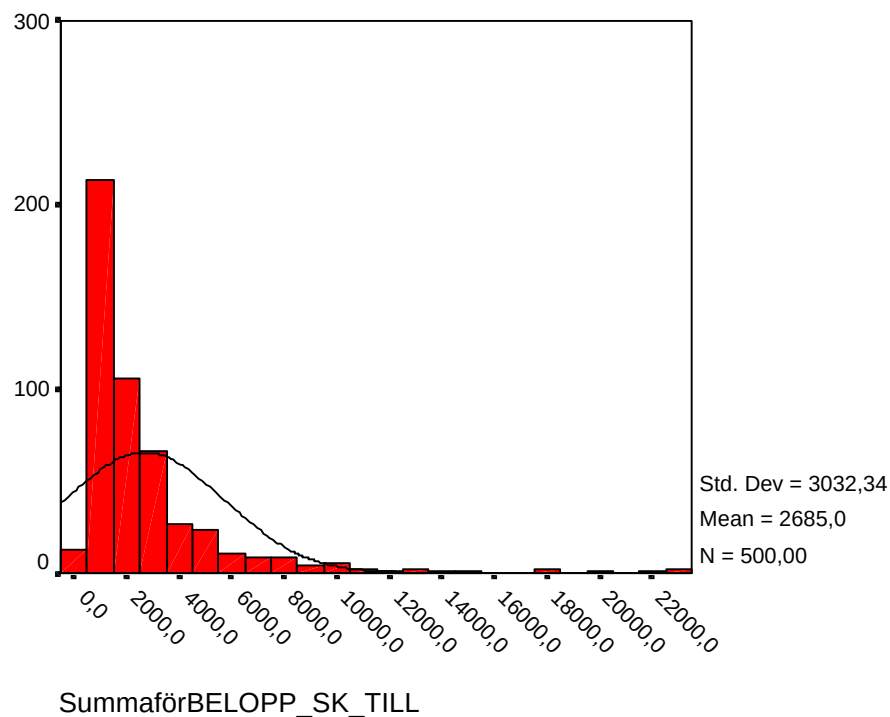
72 Tabell. Statistiska uppgifter om extraurvalen

Mått	Löntagare; oriktig uppgift	Företagare; skönstaxering
Urval - antal skattetillägg	500	500
Urval - summa belopp skattetillägg	1 342 481	14 865 758
Lägsta skattetillägg	147	1 645
Högsta skattetillägg	23 408	1 577 404
Medelvärde	2 685	29 732
Median	1 684	21 199

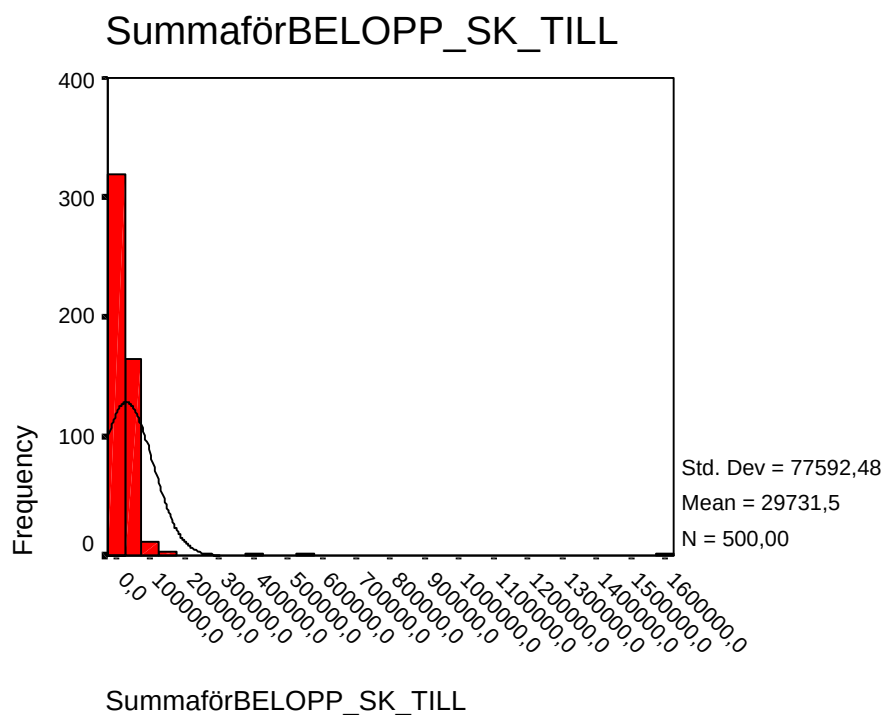
Skattetilläggen vid skönstaxering är mer än 10 gånger så höga som vid oriktig uppgift vilket är naturligt då skönstaxering i regel avser en hel förvärvskälla medan den oriktiga uppgiften avser vissa bestämda uppgifter i deklarationerna.

Den stora skillnaden mellan medelvärde och median tyder på att skattetilläggen är snedfördelade, vilket tydligare syns i nedanstående diagram.

73 Diagram. Den beloppsmässiga fördelningen av skattetillägg över olika intervall, löntagare, oriktig uppgift, deklarationsblankett FD.

74 Diagram. Den beloppsmässiga fördelningen av skattetillägg över olika intervall, näringsidkare, skönstaxering, deklarationsblankett SD.

Den beloppsmässiga fördelningen av skattetilläggen är betydligt mer sned när det gäller skönstaxerade näringsidkare. Diagrammen ger en bra bild men inte exakta

värden. Efterföljande två tabeller lämnar mer exakta uppgifter om de individer som ingår i de slumpmässiga urvalen.

75 Tabell. Löntagare som fått skattetillägg för oriktig uppgift, blankett FD

Intervall	Antal	Procent	Ackumulerat	Belopp	Procent	Ackumulerat
< 1 tkr	120	24,0	24,0	86 273	6,4	6,4
1-2 tkr	167	33,4	57,4	236 381	17,6	24,0
2-3 tkr	87	17,4	74,8	216 822	16,2	40,2
3-4 tkr	37	7,4	82,2	127 156	9,5	49,7
4-5 tkr	29	5,8	88,0	129 237	9,6	59,3
5-10 tkr	44	8,8	96,8	303 378	22,6	81,9
10-100 tkr	16	3,2	100,0	243 234	18,1	100,0
Total	500	100,0		1 342 481	100,0	

Mer än hälften av skattetilläggen för löntagare understiger 2 000 kronor. Bara tolv procent har fått skattetillägg på mer än 5 000 kronor. Beloppsmässigt sett svarar dock skattetillägg överstigande 5 000 kronor för drygt 40 % av det totala beloppet av skattetillägg i urvalet.

76 Tabell. Personer som driver näringsverksamhet och fått skattetillägg vid skönstaxering, blankett SD

Intervall	Antal	Procent	Ackumulerat	Belopp	Procent	Ackumulerat
< 1 tkr	0	0	0	0	0,0	0,0
1-2 tkr	1	0,2	0,2	1 645	0,0	0,0
2-3 tkr	1	0,2	0,4	2 689	0,0	0,0
3-4 tkr	6	1,2	1,6	21 449	0,1	0,2
4-5 tkr	6	1,2	2,8	26 921	0,2	0,4
5-10 tkr	54	10,8	13,6	416 168	2,8	3,2
10-100 tkr	424	84,8	98,4	11 171 859	75,2	78,3
100-1000 tkr	7	1,4	99,8	1 647 623	11,1	89,4
1000-2000 tkr	1	0,2	100	1 577 404	10,6	100,0
Total	500	100		14 865 758	100,0	

När det gäller skönstaxering av näringsidkare är bilden naturligtvis helt annorlunda. Skönstaxeringar avser nämligen i det alldeles övervägande antalet fall en uppskattning av inkomsten i hela förvärvskällan näringsverksamhet. Det är antals- och beloppsmässigt helt försumbara belopp det rör sig om när det gäller skattetillägg under 5 000 kronor. I skattetilläggsintervallet 10-100 tusen kronor återfinns 85 procent av antalet och 78 procent av det totala beloppet för skattetillägg för denna kategori

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet antingen aktivt eller passivt, antingen som enskild person eller i bolag – handels- eller kommanditibolag. I det dragna urvalet utgör passiv näringsverksamhet endast 3 procent av det totala antalet och det finns i urvalet inga personer som passivt drivit verksamheten i handelsbolag och fått skattetillägg. Skattetilläggen i passiv näringsverksamhet är jämförelsevis höga och där återfinns också det allra största skattetillägget.

77 Tabell. Hur stor del av personer i urvalet för skattetillägg som driver aktiv näringsverksamhet och handelsbolag m.m.

Intervall	Aktiv närings- verksamhet enskild näringsidkare	Aktiv närings- verksamhet i handelsbolag	Passiv närings- verksamhet enskild näringsidkare	Passiv närings- verksamhet i handelsbolag	Summa
< 1 tkr					0
1-2 tkr	1				1
2-3 tkr	1				1
3-4 tkr	6				6
4-5 tkr	6				6
5-10 tkr	44	10			54
10-100 tkr	381	31	12		424
100-1000 tkr	7				7
1000-2000 tkr			1		1
Total	446	41	13	0	500
Procent av total	89%	8%	3%	0%	100%

6.2.3 Skillnader i svarsfrekvenser

I de olika undersökningarna har uppmätts följande svarsfrekvenser.

Svarsfrekvenser

63% riksenkät, allmänhet

62% regionenkät, allmänhet

60% skattetilläggsurval, löntagare

37% skönstaxeringsurval, företagare

Svarsfrekvensen i skattetilläggsurvalet var obetydligt lägre än i riks- och regionenkät. Det tyder på att även personer som fått skattetillägg svarar på enkäter i samma utsträckning som befolkningen i dess helhet. Den slutsats vi kan dra är att våra stora enkätundersökningar inte är systematiskt fel genom att denna grupp underskattas.

Svarsfrekvens i skönstaxeringsurvalet är låg. Här kan man dock inte jämföra med svarsfrekvensen för riks- och regionenkäten eftersom vi har att göra med näringsidkare som i nu nämnda undersökningar också är underrepresenterade bland de svarande. Undersökningarna har genomförts på i huvudsak samma sätt.

78 Tabell. Historiska svarsfrekvenser (ovägda)

Kategori	1997 riks	1997 region	1999 riks	1999 region	2002 riks	Genom- snitt
Enskilda näringsidkare utan anställda	32%	33%	51%	44%	42%	40%
Enskilda näringsidkare med anställda	48%	49%	60%	48%	46%	50%

En första iakttagelse är att svarsfrekvenserna skiljer sig förvånansvärt mycket mellan de olika undersökningarna.

Vi har inte uppgift om näringsidkarna i vårt skönstaxeringsmaterial har anställda eller inte. Det är dock en mycket liten andel av enskilda näringsidkare som har anställda. Den siffra som vi i första hand bör jämföra med är därför den som gäller för enskilda näringsidkare utan anställda. Den genomsnittliga svarsfrekvensen ligger på 40 procent och den var i den senaste underökningen 42 procent. Vi kan därför inte med säkerhet påstå att svarsfrekvens för skönstaxeringsurvalet – 37 procent - avviker mot vad normalt gäller för enskilda näringsidkare.

6.2.4 Skattetillägg löntagare – avvikelser mot bakgrundsvariabler i riksenkäten

I detta och efterföljande avsnitt kommer vi att analysera skillnader mellan extra-urvalen och det slumpmässiga urvalet bland befolkningen. Syftet med detta är naturligtvis att försöka klara ut hur de som fått skattetillägg skiljer sig från befolkningen i övrigt.

I förhållande till totalpopulationen för riksenkäten 2001 när det gäller skattetillägg innehåller denna en något större andel män (+4 %). Åldersgruppen 18-24 år är kraftigt underrepresenterad (-9%) medan åldersgruppen 55-64 år är överrepresenterad (+11%).

Kommentar: Att män är överrepresenterade sammanhänger förmodligen med att män har högre inkomster, se nedan. Att den yngre åldersgruppen är underrepresenterad sammanhänger med att de har förhållandevis låga inkomster eller inte alls deklarerar till följd av studier.

Personer boende i storstad är kraftigt underrepresenterade (-11%) medan de i tätorter är kraftigt överrepresenterade (+14%).

Kommentar: En RSV-undersökning⁵⁶ år 2001 visade att sannolikheten att få skattetillägg för ett felaktigt yrkat avdrag rörande övriga kostnader var väsentligt högre utanför storstad jämfört med i storstad. Nu gjorda iakttagelse tyder på att den iakttagelse som gjordes i RSV-rapporten gäller mera generellt.

Personer med låga månadsinkomster (<10 000 kronor) är kraftigt underrepresenterade (-13%) bland dem som fått skattetillägg.

Kommentar: Nu nämnda iakttagelse torde vara den väsentligaste förklaringen till att personer med låg utbildning, boende i hyresrätt och egenföretagare också är underrepresenterade i skattetilläggsurvalet.

⁵⁶ Om gratislotter och preventiv effekt. En utvärdering baserad på de skattskyldigas avdrag för övriga kostnader under inkomst av tjänst och skattemyndigheternas kontroll av detta avdrag. RSV Rapport 2001:1

Personer med reavinst är kraftigt överrepresenterade (+14 %) i extraurvalet som fått skattetillägg. Endast sex procent av de svarande i riksenkäten uppger att de haft reavinst medan motsvarande andel i skattetilläggspopulationen är 20 procent. Kommentar: Från andra observationer vet vi att det i inkomstslaget kapital i allmänhet och för aktieförsäljningar i synnerhet är särskilt vanligt med skattetillägg. Det sammanhänger i sin tur med två saker. Dels har skattemyndigheternas kontroll av fysiska personer i stor utsträckning avsett just aktieförsäljningar och dels är det i detta fall förhållandevis enkelt att komma fram till att oriktig uppgift lämnats som ska ge skattetillägg.

6.2.5 Skattetillägg löntagare – jämförelse med attityder för svarande på riksenkäten

För flertalet frågor är skillnaden i attityder mellan löntagare som fått skattetillägg och riksenkäten små. I tabellen nedan redovisas för vissa centrala frågor a1-a3 marginellt lägre värden för uppfattningen om skattesystemet, skattemyndigheterna och förtroendet för skattemyndigheten. För skillnader som markerats med * är sannolikheten att skillnaden beror på slumpen mindre än 5 procent (skillnaden är statistiskt säkerställd på 95 procentsnivån).

Vissa andra frågor visar på större skillnader – de återfinns i avsnitten b och c nedan.

79 Tabell. Attityder hos löntagare som har fått skattetillägg för oriktig uppgift, jämförelse mot riksenkäten 2001 till allmänheten

Påstående/fråga	Riksenkät	Har fått skattetillägg vid oriktig uppgift
a1 Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning?	2,6	2,6
a2 Vad tycker du i stort om skattemyndigheterna, dvs. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter?	3,3	3,2*
a3 Totalt har jag förtroende för skattemyndigheten	3,5	3,4*
b1 Vi har ett enkelt skattesystem	2,7	2,6
b2 Det nya systemet med skattekonto är bra	3,5	3,6
b3 Det är lätt att deklarerat	3,7	3,4*
b4 Det är enkelt att få hjälp av skattemyndighetens personal	3,5	3,2*
c1 I Sverige betalar alla eller nästan alla den skatt dom ska	2,7	2,5*
c2 Orsaken till att man fuskar med skatten för egen vinning är att skattereglerna är krångliga	3,1	3,3*
c3 Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning	2,2	2,5*
c4 Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart" för att utföra arbete åt mig	1,4	1,6*
c5 Jag har själv arbetat "svart" under det senaste året	1,3	1,4*
c6 Det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om jag skattefuskade	3,9	4,1*
c7 Om skattemyndigheterna skulle upptäcka att jag skattefuskat blir konsekvenserna allvarliga	3,7	3,6
c8 Under senare år har skattekontrollen blivit effektivare så att skattefusk i högre grad upptäcks	3,0	3,2*

3,0 är ett medelvärde på en femgradig skala 1-5. Ju mer man instämmer desto högre värde

* efter värde betyder att skillnaden är statistiskt säkerställd med 95 % säkerhet mot värdet för hela riksenkäten

När det gäller förutsättningarna att göra rätt för sig – frågorna b1-b4 – redovisas för (b3) och (b4) större skillnader. De som fått skattetillägg instämmer i lägre utsträckning i att det är lätt att deklarerat och i lägre utsträckning i att det är enkelt få hjälp av skattemyndighetens personal.

Frågorna c1-c8 rör skattefusket och skattekontrollen. Man kan konstatera att gruppen som fått skattetillägg i större utsträckning skulle vilja fuska (c3) och rent faktiskt instämmer i att de anlitat svart arbetskraft och själva fuskat (c4, c5). I den studerade gruppen instämmer man inte i samma utsträckning som för totalpopulationen i att alla betalar den skatt man ska (c1) men när det gäller orsakerna instämmer man förhållandevis mer i att orsaken till fusket är krångliga skatteregler (c2).

När det sedan gäller kontrollen instämmer man i högre grad än för totalpopulationen i att det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om man skattefuskat (c6) och att kontrollen blivit effektivare (c8). Den omständigheten att man fått skattetillägg har däremot inte påverkat uppfattningen vad gäller konsekvenserna av ett upptäckt skattefusk (c7).

6.2.6 Skattetillägg skönstaxerade företagare – jämförelse med bakgrundsvariabler i regionenkäten

För riksenkäten gäller att bland de svarande finns endast 140 personer som uppger sig vara egna företagare. Om svaren från dessa fördelas på olika bakgrundsvariabler blir antalet observationer för få för att säkra slutsatser ska kunna dras om skillnader mellan grupperna.

Vid en jämförelse med urvalet förefaller det dock klart att män och låginkomsttagare är överrepresenterade bland skönstaxerade som fått skattetillägg.

6.2.7 Skattetillägg skönstaxerade företagare – jämförelse med attityder hos företagare som ingår i riksenkäten till allmänheten

Först kan konstateras att det statistiska materialet är litet. Det gör att det bara för fyra frågor finns skillnaderna som är tillräckligt stora för att man ska kunna säga att skillnaderna är statistiskt säkerställda mellan gruppen näringsidkare och de näringsidkare som skönstaxerats och fått skattetillägg.

80 Tabell. Attityder hos företagare, som fått skattetillägg vid skönstaxering. Jämförelse mot företagare som ingår i urvalet hos riksenkäten år 2001 till allmänheten

		Riksenkät, egen- företagare	Har fått skatte- tillägg vid skönstaxering
Påstående/fråga			
a1	Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning?	2,2	2,1
a2	Vad tycker du i stort om skattemyndigheterna, dvs. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter?	3,2	3,2
a3	Totalt har jag förtroende för skattemyndigheten	3,6	3,1*
b1	Vi har ett enkelt skattesystem	2,1	2,2
b2	Det nya systemet med skattekonto är bra	3,6	3,2*
b3	Det är lätt att deklarerat	2,4	2,7
b4	Det är enkelt att få hjälp av skattemyndighetens personal	3,3	3,1
c1	I Sverige betalar alla eller nästan alla den skatt dom ska	2,6	2,6
c2	Orsaken till att man fuskar med skatten för egen vinning är att skattereglerna är krångliga	3,6	3,5
c3	Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning	2,2	2,5
c4	Jag har någon gång under det senaste året anlitat någon "svart" för att utföra arbete åt mig	1,8	1,7
c5	Jag har själv arbetat "svart" under det senaste året	1,4	1,5
c6	Det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om jag skattefusade	4,0	3,9
c7	Om skattemyndigheterna skulle upptäcka att jag skattefuskat blir konsekvenserna allvarliga	4,2	3,8*
c8	Under senare år har skattekontrollen blivit effektivare så att skattefusk i högre grad upptäcks	3,3	3,3

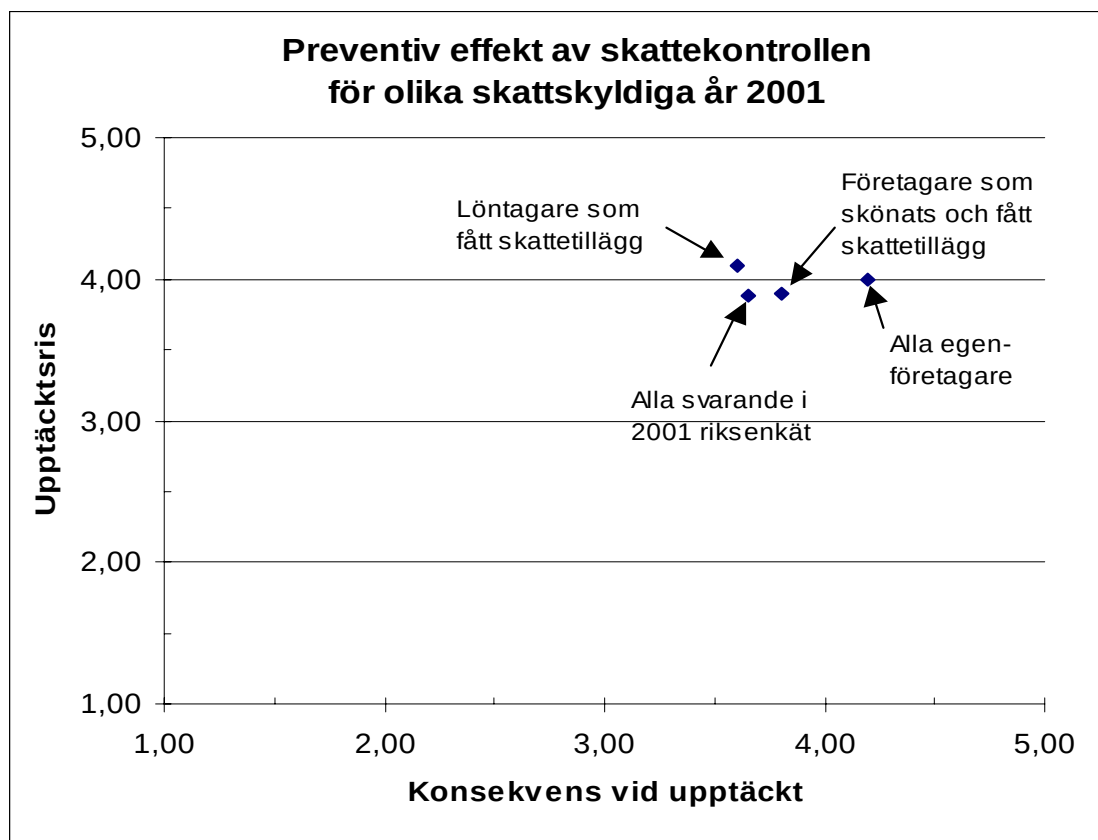
3,0 är ett medelvärde på en femgradig skala 1-5. Ju mer man instämmer desto högre värde

* efter värde betyder att skillnaden är statistiskt säkerställd med 95 % säkerhet mot gruppen egenföretagare i riksenkäten

Klart är emellertid att de som skönstaxerats och fått skattetillägg totalt sett har lägre förtroende för skattemyndigheten (a3) och inte i samma grad instämmer i att det nya systemet med skattekonto är bra (b2). Skattekontrollen verkar ha en lägre preventiv effekt visavi de skönstaxerade näringsidkarna. Skillnaden ligger inte på upptäcktsrisken (c6) utan på konsekvenserna vid en eventuell upptäckt (c7).

Som framgår av diagrammet nedan är skillnaderna störst på konsekvenssidan mellan de olika grupperna. Det förefaller också som om de som drabbats av skattetillägg bedömer att konsekvenserna av upptäckt av ett eventuellt skattefusk inte är lika allvarliga som i jämförbara grupper.

81. Diagram. Preventiv effekt av skattekontrollen för olika skattskyldiga, undersökning bland allmänheten år 2001 vari ingår en delmängd egenföretagare

Av diagrammet framgår att medan upptäcktsrisken (y-axeln) för de undersökta grupperna ligger på ungefär samma nivå är skillnaden mellan grupperna betydligt större på konsekvenssidan (x-axeln).